

РЕЦЕНЗІЇ

УДК 340:352/353(477.83/83)«1349/1569»

Головко О. М.

доктор юридичних наук, професор

**НОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИХ
І САМОВРЯДНИХ ІНСТИТУТІВ У ГАЛИЧИНІ
У СКЛАДІ ПОЛЬСЬКОГО КОРОЛІВСТВА**

Монографія кандидата юридичних наук, доцента кафедри історії держави, права та політико-правових вчень Львівського національного університету імені Івана Франка Бойко Ігоря Йосиповича «Органи влади і право в Галичині у складі Польського Королівства (1349–1569 рр.)», яка побачила світ у 2009 році¹, присвячена дослідженню питань, особливо актуальних для України сьогодні.

Із проголошенням незалежної України науковий інтерес до історичного досвіду організації публічної влади на українських землях, формування та функціонування державно-правових і самоврядних інститутів набув синтетичного характеру і конкретизувався в розширенні предметної та джерельної основи досліджень, застосуванні нового пізнавального інструментарію. Тривалий час ці історичні процеси розглядались лише в рамках історії держави і права сусідніх країн, насамперед Росії, Польщі і Литви, проте зараз крок за кроком відбувається відновлення наступності історико-юридичних знань, тягlosti української історичної традиції.

Процеси державо і правотворення, що нині відбуваються в Україні, об'єктивно вимагають узагальнення і використання як світового, так і національного досвіду в цій сфері суспільних відносин. Історико-правові дослідження за певних суспільно-політичних умов сприяють розвитку державних інституцій та права, дають змогу використати накопичений сторіччями юридичний досвід у сучасному державно-правовому будівництві. Наукове осмислення процесів становлення і розвитку українських інститутів публічної влади дає можливість по-новому, всебічно оцінити тенденції розвитку сучасних правових інститутів. Це особливо важливо за умов декларування європейського інтеграційного вектора як для того, щоб відбулась власна

¹ Бойко І. Й. Органи влади і право в Галичині у складі Польського Королівства (1349–1569 рр.) : монографія / І. Й. Бойко. – Л. : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. – 628 с.

самоідентифікація, так і для виявлення спільного коріння з європейською правовою традицією.

За цих умов у нас є всі підстави вважати монографію І. Й. Бойка, присвячену дослідженню формування та функціонування державно-правових і самоврядних інститутів у Галичині у складі Польського Королівства (1349–1569 рр.), вчасною та актуальною.

Ознайомлення зі змістом праці дозволяє стверджувати, що маємо справу з досить вдалою спробою здійснити комплексний аналіз правового становища та унормування діяльності державно-правових і самоврядних інститутів Галичини, виявити передумови та наслідки інкорпорації Польщею частини земель Галицько-Волинської держави, показати особливості соціально-правового становища галицького населення. У цілому вдалою слід визнати класичну структурну будову рецензованої монографії, в якій матеріал викладено послідовно, за хронологічним принципом, на відміну від інших науковців, що торкалися цієї проблематики, які відступали від цього важливого підходу.

До здобутків автора слід віднести те, що він використав саме системний підхід до дослідження організації та функціонування системи органів публічної влади в Галичині у складі Польського Королівства, який дозволив скласти уявлення про весь механізм правового регулювання складної системи державно-правових і самоврядних інститутів, що поєднувала в собі різні владні рівні: вищі та місцеві органи державної влади Польського Королівства; самоврядні інституції (від шляхетських сеймиків до самоврядних громад); судові органи.

У монографії послідовно реконструйовано процес формування та функціонування нормативної бази, яку було систематизовано та проаналізовано, приділено увагу характеристиці основних галузей та інститутів права в Галичині – цивільного, кримінального та процесуального. Особливу увагу приділено дослідженню феномена дуалізму правових джерел, що виник завдяки захопленню земель Галицько-Волинської держави Польським Королівством у 1349 р. Сформована під впливом західної традиції правова система Польського Королівства мала суттєві відмінності від правової системи Київської Русі та Галицько-Волинської держави, що будувалася на основі звичаєвого права. Окремо слід відзначити складність умов дослідницького процесу, адже фахівці звертають увагу на недостатність документальних джерел та польових досліджень в цій галузі¹.

¹ Правовий звичай як джерело українського права IX–XIX ст. / [І. Б. Усенко, В. Д. Бабкін, І. В. Музика та ін.] ; за ред. І. Б. Усенко ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К. : Наук. думка, 2006. – С. 253.

Дослідити задекларований етап розвитку галицьких земель стало можливим за допомогою залучення в науковий обіг цікавого архівного матеріалу. Документи Центрального історичного архіву України у Львові, а також відділу рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України дозволили авторові переконливо висвітлити питання про правовий статус Галичини та діяльність судових органів Руського воєводства, про що раніше ми мали лише фрагментарне уявлення.

Наукова цінність рецензованої монографії полягає ще й у тому, що, на жаль, інтерес українських істориків права, на відміну від їх західних колег, до галицького регіону, де традиційно розвивалась ідея власної державності та політичної незалежності, проявився лише після проголошення незалежності України. І монографія І. Й. Бойка стала своєрідною відповіддю окремим шовіністично налаштованим польським дослідникам, які заперечують українську приналежність Галичини.

Усі положення, наведені у висновках, є достатньо обґрунтованими. Про зазначене свідчить і кількість джерел, які використані в науковій роботі й становлять собою нормативно-правові акти (привілеї, універсали, едикти, статuti польських королів, рішення та конституції вальних сеймів Польського Королівства і сеймиків Руського воєводства, рішення судових органів), численну монографічну літературу, рахуючи й дослідження, що належать перу іноземних дослідників.

Разом із тим, хотілося б висловити окремі побажання та рекомендації. У даному випадку мова йде про розділ 3 монографії, присвячений системі органів публічної влади. На наш погляд, цей розділ незаслужено перевантажений підрозділом, що висвітлює організацію та діяльність судових органів, який доцільно було б виокремити та подати в самостійному розділі монографії. Проте, викладена пропозиція є, скоріше, не зауваженням, а побажанням авторові у його подальшій науковій роботі.

Монографія І. Й. Бойка є логічним підсумком дослідження, наукові результати якого стали відомими громадськості завдяки низці статей вченого (с. 574 рецензованої монографії). Праця пройшла апробацію у Львівському національному університеті імені Івана Франка, про що свідчить рекомендація її до друку Вченою радою зазначеного вузу.

Таким чином, рецензована монографія кандидата юридичних наук, доцента кафедри історії держави, права та політико-правових вчень Львівського національного університету імені Івана Франка Бойка Ігоря Йосиповича «Органи влади і право в Галичині у складі Польського Королівства (1349–1569 рр.)» має високий науковий рівень розгляду та аналізу досліджуваних проблем і є вагомим внеском в історико-юридичну науку. По-

дання матеріалу чіткою і ясною літературною мовою робить працю доступною як для широкої студентської аудиторії, так і для науковців.

Рецензію обговорено та схвалено на спільному засіданні кафедри теорії та історії держави і права Харківського національного університету внутрішніх справ та кафедри теорії і історії права навчально-наукового інституту права, економіки та соціології Харківського національного університету внутрішніх справ, протокол № 5 від 04.11.2010.

УДК 347.734(477)«18/19»

Володимир Греченко

доктор історичних наук, професор

УСТАНОВИ ДОВГОСТРОКОВОГО КРЕДИТУ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ 100 РОКІВ ПО ТОМУ

Як правило, абсолютна більшість наукових рецензій починається з фрази «монографію написано на актуальну тему». Не хотілося б іти тривіальним шляхом, але якщо розглянути дослідження¹ з теоретичної та практичної точок зору, то можна переконатися, що тема, обрана дослідником, є справді актуальною. Її «довготривала» (а інакше тут і не скажеш!) актуальність пов'язана зі значенням сільського господарства для розвитку України на усіх етапах її історії. Як і за допомогою кого і чого його підіймати – ось у чому питання. Бути чи не бути ефективному сільському господарству – на це гамлетівське питання автор чітко й вагомо відповідає: «Бути!», але за допомогою дієвого і поточного кредитування. На думку вченого, українська держава не зможе обійтися без використання різноманітних можливостей цивілізованої іпотеки, покликаної стати підґрунтям державної аграрної програми для виведення із занепаду сільськогосподарського сектора економіки».

Для цього автор пропонує широко скористатися історичним досвідом фінансово-правового регулювання суспільних відносин у галузі іпотечного кредитування. Такий повчальний дослід було накопичено на українських землях Російської імперії у пореформений період, який охоплює другу половину XIX – початок XX століття.

Перше, що впадає в око, коли читаєш цю фундаментальну роботу (фундаментальну не лише за обсягом, хоча він теж вра-

¹ Кириченко В. Є. Установи довгострокового кредиту Російської імперії в Україні (друга половина XIX – початок XX ст.): історико-правове дослідження : [монографія] / В. Є. Кириченко. – Х. : Контраст, 2010. – 688 с.